

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

BcA. et Bc. Zuzana Válková

Tlumočené pořady v české televizi pro neslyšící diváky

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

podpis autora

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. BcA. Pavlu Kučerovi, Ph.D. za vstřícný přístup, podněty, rady a připomínky při vypracování mé bakalářské práce. A také velice děkuji paní Mgr. Petře Maškové z České televize za spolupráci a cenné rady ohledně tlumočených pořadů.

Obsah

ÚVOD	5
1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	6
1.1 Sluchový analyzátor	6
1.2 Vývoj dětské řeči a sluchu	7
1.3 Sluchové postižení	9
2 KOMUNIKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	11
2.1 Řeč dětí se sluchovým postižením	11
2.2 Způsoby komunikace.....	12
2.2.1 Komunikační prostředky	12
2.2.2 Alternativní a augmentativní komunikace (AAK)	14
2.2.3 Vzdělávací metody	15
2.3 Způsoby komunikace a dorozumívání neslyšících v České televizi	17
3 VÝVOJ POŘADŮ PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ.....	19
3.1 Skryté titulky	19
3.2 Tlumočené pořady na ČT	21
3.3 Tlumočené pořady pro děti na ČT	22
3.4 Legislativa	23
4 PRAKTICKÁ ČÁST	25
4.1 Úvod do problematiky a vytyčení cíle.....	25
4.2 Charakteristika výzkumného souboru	25
4.3 Výzkumné metody.....	26
4.4 Sběr dat a jeho organizace	26
4.5 Závěry šetření	45
ZÁVĚR.....	46
POUŽITÉ ZDROJE	47
SEZNAM PŘÍLOH	51
ANOTACE	54

ÚVOD

Sledování televize je pro mnohé lidi automatické a běžně u ní tráví svůj volný čas. Někteří ji sledují dennodenně, někteří si vybírají určité pořady a někomu běží jako kulisa. Ale jak je to s lidmi, kteří nemohou užívat jeden z nejdůležitějších smyslů a televizi chtějí vnímat sluchem?

Tato bakalářská práce se zaměřuje na pořady pro sluchově postižené a blíže pak na pořad Hopsasa. Má práce je rozdělena na čtyři větší celky a dále pak na podkapitoly. První celek se týká sluchového postižení. Proto popíši sluchový analyzátor pro objasnění problému, dále jak se sluch u dítěte vyvíjí a s ním související řeč. Postupně se dostanu ke sluchovému postižení a jeho dělení. Další kapitola bude pojednávat o komunikaci, jež je důležitou schopností pro socializaci a která je úzce spjata s televizními pořady, jinak by nebylo možné televizní vysílání chápat. Zde uvedu, jak zní komunikace lidí se sluchovými vadami a jak se vůbec dorozumívají. Objasním jakými možnými prostředky, alternativy a metody se mohou jedinci se sluchovým postižením dorozumívát ať již v domácím prostředí, ve škole nebo v běžném životě. Třetí celek bude zaměřen na možnosti receptivní složky řeči využívané sluchově postiženými v televizi. Do této oblasti zařadím výčet pořadů české televize se skrytými titulky, pořady ve znakovém jazyce, a protože je můj obor zaměřen na děti předškolního věku, tak se budu více věnovat pořadům pro děti, které nemohou televizi vnímat sluchem. Nejvíce však rozeberu pořad vysílaný Českou televizí na Děčku Hopsasa. Na konci teoretické části popíši důležité informace ohledně legislativy, která je vlastně v dnešní době základem pro usnadňování rozvoje osobnosti, výchovy a vzdělávání lidí se sluchovým postižením.

Praktická část je provedena pomocí dotazníkového šetření. Sběr dat, analýza dat, implementace závěrů. Cílem práce je zjistit spokojenost dětských diváků s pořadem Hopsasa. Tento pořad je určen pro cílovou skupinu neslyšících i intaktních dětí, které rády cvičí a pokud ne, mohl by je zaujmout alespoň příběh určitého dílu. Proto pořad pustím intaktním dětem v mateřské škole a pokusím se zjistit, zda se jim pořad líbí, zda mu rozumí a zda by si s ním i zacvičily. A také jestli se naučí znak, stejně jako Jindra, hlavní postava pořadu.

1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole bych chtěla popsat nejzákladnější informace týkající se tématu. Nejdříve popíši sluchový analyzátor. Nastíním zde stručně také vývoj sluchu a řeči, který souvisí s vývojem osobnosti jedince a který je důležitá také z hlediska dorozumívání a souvisí s názvem mé bakalářské práce. Poté vysvětlím hlavní pojem sluchové postižení, a jak vzniká.

1.1 Sluchový analyzátor

Druhým nejdůležitějším smyslovým orgánem člověka je sluch. Jím se k nám dostává mnoho důležitých informací z okolí a je rovněž prostředkem pro vnímání rovnováhy. Sluchovým analyzátozem je ucho, jehož ústrojí se skládá ze tří částí vnější, střední a vnitřní ucho. (Horáková, 2011)

Vnější ucho

Nejdříve si popíšeme vnější ucho, které se dělí na boltec a zevní zvukovod. Ušní boltec je tvořen kůží a chrupavkou, má za úkol nasměrovat zvuk přicházející zvenčí směrem k bubínku. Zevní zvukovod je část ucha, která přenáší zachycený zvuk od boltce směrem k bubínku, může být až 3 cm dlouhý. Dělí se na chrupavčitou a kostěnou část. (Horáková, 2011) Jeho povrch je tvořen mazovými žlázami, které zachycují nečistoty z vnějšího prostředí. (Mukšnáblová, 2014)

Střední ucho

Střední ucho se skládá z bubínku, středoušních kůstek, spojeny vazy a svaly. Ty se nazývají se kladívko, kovadlinka a třmínek. A oválné okénko rozděluje střední a vnitřní ucho. (Skákalová, 2011)

Vlny zvuku, které pokračují do středního ucha, rozkmitávají tenkou kůží nazývanou blanku, jež je součástí bubínku. „*Pohyb bubínku pak postupně rozhybá středoušní kůstky a pohyb se nakonec převede na kmitání oválného okénka.*“ (Jungwirthová, 2015, s. 16) Chvěním bubínku je přenášena energie na tekutiny vnitřního ucha. „*Do středoušní dutiny ústí také z nosohltanu sluchová trubice, která slouží k vyrovnání tlaku atmosférického a tlaku v dutině středoušní. Vyrovnání tlaků je nutné pro správnou funkci převodního systému středouší.*“ (Mukšnáblová, 2014, s. 12)

Vnitřní ucho

Je složeno z kostěného labyrintu, jenž je rozdělen na další tři části - kostěný hlemýžď, vestibulum, tři polokruhovitě kostěné kanálky, z ústrojí rovnováhy a z blanitého labyrintu. Při sluchové recepci v hlemýždi dochází k přeměně z mechanických kmitů na elektrochemické impulzy. V této části je uložena schopnost člověka rozeznat výšku tónů, díky hlemýždi, který se na reakci zvuku různými způsoby prohýbá. Poté je přenesen do Cortiho orgánu, který je složen ze smyslových buněk a následně přechází zvuk do sluchových nervů pomocí nervového vlákna. Blanitý labyrint je uložen v zevní míze, která vyplňuje prostor v labyrintu kostěném. (Skákalová, 2011) Zvukový podnět se dále dostává do tzv. Heschlových závitů, které jsou v oblasti spánkových laloků.

„Protože máme uši dvě, vstupuje do každého z nich zvuk o trochu jiné hlasitosti a také s nepatrným časovým posunem. Tyto malé rozdíly pak vyhodnotí sluchové centrum a určí, z které strany zvuk přichází.“ (Jungwirthová, 2015, s. 16)

Lidé bez zdravotního problému sluchem rozliší hlasy lidí, zvířecí zvuky, zvuky obecné, přírodní atd., a to většinou o frekvencích mezi 20 až 20 000 Hz a hlasitosti do 20dB. (Jungwirthová, 2015)

1.2 Vývoj dětské řeči a sluchu

Vysvětlili jsme si, z čeho se skládá sluchový analyzátor a nyní popíšeme, jak u člověka vzniká. Zdravý sluchový analyzátor je nutnou potřebou pro správný vývoj řeči. Řeč je schopnost používat jazyk při komunikaci a zároveň je důležitá pro tvoření myšlenek a pojmů, což vede k rozvoji rozumových schopností. (Horáková, 2011)

Při narození dítěte každý rodič očekává, že bude jejich ratolest reagovat na jejich podněty, smát se, plakat, napodobovat, atd. Řeč souvisí s vývojem komunikace velice úzce. Pokud dítě neslyší zvuky a další různé podněty, nemůže se naučit verbálně komunikovat a to nás vede do začarovaného kruhu s důležitou lidskou potřebou – nemůže se tedy ani správným způsobem socializovat. Smutné je pak zjištění, že dítě neslyší. Na vývoji řeči a reakcích pak můžeme u dítěte pozorovat známky sluchové nedostatečnosti. Proto zde stručně popíšeme vývoj sluchu a s ním související vývoj řeči. (Pulda, 2002)

„Již do dělohy matky proniká 64 % z řeči ženy a 57 % z řeči muže. Zvuk z vnějšího prostředí začíná plod zaznamenávat v 5. měsíci nitroděložního života. Období od 5. měsíce

těhotenství do 18. – 28. měsíce života dítěte je považováno za rozhodné pro vývoj sluchu a řeči. V tomto časovém rozhraní je již funkční vnitřní ucho a VIII. hlavový nerv a dochází k postupné maturaci centrálního nervového systému.“ (Houdková, 2005. s. 14)

Začátek verbálních projevů odstartuje vždy porod a to obrovským křikem, který přetrvává v dětských letech zejména při neuspokojení základních potřeb dítěte. Kolem třetího měsíce si dítě hraje s prvními hlásky, začíná žvatlat, broukat si. Dle Sováka si každé sluchově postižené dítě přestává žvatlat okolo 5. – 6. měsíce. Do té doby probíhá tzv. „pudové žvatláni“.
(Houdková, 2005)

V této době by dítě také mělo otáčet hlavičku směrem ke zvukům. Pokud zvukový podnět přichází z určité části místnosti, ne moc vzdálené dítěti, mělo by se za ním otočit. Při napodobování výrazů a zvuků matky se dítě se sluchovými problémy projevuje méně často než dítě zdravé. Také schází rytmus řeči a křik bývá méně výrazný a nemodulovaný. (Krahulcová, 2003)

Po prvním roce života sluchově postiženého dítěte se řeč přestává vyvíjet. To ale stále ještě nemusí znatelně rozpoznat rodiče, kteří nemají přehled o správném vývoji dítěte. Zdravé dítě by tedy mělo začít používat alespoň pár jednoduchých slov minimálně ve 12. – 18. měsíci.
(Krahulcová, 2003)

Neslyšící dítě musí pro pochopení okolního světa co nejvíce především zrakovými smysly sledovat a pozorovat okolí. Musí z neverbální komunikace rozpoznávat a snažit se z kontextu pochopit, co tím komunikátor míní. Jde o plné soustředění na gesta, mimiku, proxemiku, posturologii a další reakce. Dítě musí často přerušovat hru a to může působit negativně jak na jeho psychiku, tak na spontánní učení. „*Mnoho souvislostí pochopí nesprávně, nepřesně, dochází k mnoha nevyjasněným situacím a v mysli dítěte vzniká často chaos. V důsledku všech uváděných faktorů při akustických výchovných a komunikačních přístupech neslyšící děti dožívají opožděně i emocionálně, chybí jim pocit sebejistoty a bezpečí a mají velmi často sklon k afektivním reakcím.*“ (Krahulcová, 2003, s. 74)

Důležitá je včasná diagnostika, díky které můžeme sluchové postižení různými způsoby kompenzovat nebo reedukovat. Zjistíme, zda se jedná o mentální retardaci, mutismus nebo hloubku sluchového postižení. Čím dříve poruchu zjistíme, tím dříve mohou děti používat sluchadla a kochleární implantáty, které alespoň částečně kompenzují vývoj kognitivních funkcí (Jungwirthová, 2015)

1.3 Sluchové postižení

Sluchovým postižením se zabývá obor speciální pedagogiky nazývaný surdopedie. Proto si nejdřív vyložíme význam slova surdopedie. Je to vědní disciplína, která zkoumá rozvoj, výchovu a vzdělávání osob se sluchovým postižením. Díky této vědní disciplíně a jejími odborníky jsme během posledních pár desítek let, kdy se surdopedie odklonila od logopedie, získali mnoho a mnoho nových poznatků i důležitých informací sloužících pro zlepšení kvality života těchto lidí. Tento obor úzce spolupracuje s dalšími disciplínami, jako je například pedagogika, biologie, otorinolaryngologie, foniatrie, logopedie, pediatrie, sociologie, lingvistika a další. (Skákalová, 2011)

Je mnoho úhlů, jak na nemoc nazírat. Mnoho lidí se se sluchovým postižením narodí, jiní tuto vadu získají různým způsobem během života. Vady sluchu se dělí na periferní a centrální. „**Centrální nedoslýchavost** či *hluchota zahrnuje komplikované defekty způsobené různými procesy, které postihují korový a podkorový systém sluchových vad. Jedná se o abnormální zpracování zvukového signálu v mozku*“ (Horáková, 2011, s. 18)

Mohou být geneticky podmíněné, získané v prenatálním nebo perinatálním období a získané mechanickým poškozením mozku. (Horáková, 2011)

Periferní vady se dále dělí na převodní nedoslýchavost a percepční nedoslýchavost. **Převodní nedoslýchavost** lze upravovat elektronickými sluchadly, protože je poškozena mechanická část vnějšího nebo středního ucha. Vady mohou vznikat vnějšími příčinami, jako jsou záněty, ušní maz, cizí těleso nebo vrozená vada zvukovodu. Sluchové podněty jsou pouze zeslabeny a sluchové poškození má tendenci se postupem času zlepšovat než zhoršovat. (Houdková, 2005)

Percepční nedoslýchavost je způsobena poškozením vnitřního ucha, zejména pak hlemýždě. Oproti periferním vadám jde o progredující poruchu, která se projevuje nedostatečným vnímáním zvuků a jejich rozlišováním. (Skákalová, 2011)

Postižení může být také v různém rozsahu, což Skákalová, 2011, s. 10 ve své knize popsala následujícím způsobem:

„Normální sluch (0 – 20 dB)

lehká nedoslýchavost (21 – 40 dB)

střední nedoslýchavost:

- *první stupeň (41 – 55 dB)*
- *druhý stupeň (56 – 70 dB)*

těžké postižení sluchu:

- *první stupeň (71 – 80 dB)*
- *druhý stupeň (81 – 90 dB)*

velmi závažné postižení sluchu hraničící s hluchotou:

- *první stupeň (91-100 dB)*
- *druhý stupeň (101 – 110 dB)*
- *třetí stupeň (111 – 119 dB)*

úplná ztráta sluchu – hluchota (120 dB a více)“

„Vady sluchu z hlediska místa poškození:

- *převodní*
- *percepční*
- *kombinované“*

(Svobodová, 1996)

Jungwirthová , 2015, uvádí dělení poruch sluchu dle Světové zdravotnické organizace z roku 2001 takto:

1. *„Lehká nedoslýchavost (ztráta 26-40 dB)*
2. *střední nedoslýchavost (ztráta 41-60 dB)*
3. *těžká nedoslýchavost (ztráta 61-80 dB)*
4. *velmi těžká nedoslýchavost včetně hluchoty (ztráta 81 dB a více)“*

Přestože existuje několik dělení, nelze všechny jedince rozdělovat stejně, ke každému člověku je potřeba přistupovat individuálně, poněvadž každý jednotlivec získal postižení v jiné době, v jiné míře, na jiném místě a v jiné rodině. (Horáková, 2011)

2 KOMUNIKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Narození dítěte se sluchovým postižením si nedokáže mnoho z nás ani představit. Tato informace otřese vždy celou rodinou, která zpočátku vynaloží mnoho sil na hledání různých řešení, jiných viníků nebo hledáním zázračných léčitelů. (Roučková, 2006)

Záleží také na mnoha faktorech, které se během začínajícího života odehrávají. Podstatný je věk dítěte, ve kterém je získána porucha. Zda byla vada sluchu zjištěna po narození nebo později. Stalo se několik případů, že rodiče zjistí, že má dítě problém se sluchem pozdě. Zpočátku se totiž dítě jeví jako neposlušné a rodiče si s ním mnohdy neví rady. Záleží také na tom, kdy dítě začalo používat sluchadlo, kdy byla zahájena reedukace a jak rodina vše cítí, prožívá, reaguje a podílí se na výchově a vzdělávání. Komunikace je nástrojem pro celkový osobnostní rozvoj člověka a tím více pro člověka s postižením. Čím dříve je ztráta sluchu zjištěna, tím kvalitnější bude reedukace. Důležitým předpokladem kladného výsledku je začít s rozvojem komunikačních kompetencí co nejdříve. (Potměšil, 2010)

2.1 Řeč dětí se sluchovým postižením

„Pro řeč dětí se sluchovými vadami bylo dříve, kdy děti neměly sluchadla, charakteristické, že byly odkázány především na vnímání zrakové, popř. hmatové, a na vnímání pohybových vzorců řeči, protože jim chyběla dostatečná sluchová kontrola.“ (Janotová, 1996, s. 11)

Typická je pro děti se sluchovým postižením mluva doprovázená neobvyklými modulačními faktory. Za jeden z nejlépe rozpoznatelných bych uvedla nejdříve melodii. Lidé si řeč nemohou zpětně kontrolovat sluchem, proto bývá častá nepřiměřená hlasitost a chyby v distinktivních rysech hlásek. Mluva má také nepravidelné tempo a přízvuk. Celá mluva je pro člověka s těmito problémy více namáhavá. (Roučková, 2006)

„Po stránce obsahové stavba vět odpovídá častému opoždění vývoje řeči. Výsledky současné péče prokazují, že se dá těmto nepříznivým důsledkem sluchové vady předcházet intenzivní speciální výchovou od raného věku, zahájenou hned po přidělení sluchadel.“ (Janotová, 1996, s. 11)

Rodiče by neměly děti rozmazlovat a vynahrazovat jim handicap volnou výchovou, což se často stává. Podstatná je důslednost, hranice a řád. Měly by také s dítětem pravidelně pracovat na rozvoji komunikace, a samozřejmě nenechávat vše jen na odbornících. Na péči by

se měla podílet celá rodina, a důležitou roli zde hraje také porozumění a podpora všech jejích členů. (Roučková, 2006)

2.2 Způsoby komunikace

Rodiče, kterým se dítě narodí s narušeným sluchem a poté, co byly diagnostikovány, a prošli si všemi fázemi zvykání, teď musí najít nejvhodnější způsob komunikace, kterou mezi sebou budou používat. Musejí si proto nastudovat mnoho cenné literatury a popřípadě pomůžou rozhovory s odborníky nebo s rodiči s podobnými problémy. (Roučková, 2006)

Nejvhodnějším a nejlepším způsobem dorozumívání je slovní i znakové zároveň. Jde o to, aby dítě při učení se novým poznatkům i dorozumívacím schopnostem zapojovalo co nejvíce smyslů. Aby se dítěti dostávalo co největší množství podnětů pro zapamatování. Zpočátku se rodiče i děti učí první znaky, které vycházejí z přirozených pohybů doprovázejících komunikaci. Lidé se v dětství učí mnohonásobně rychleji, přirozeněji a lépe než v dospělosti, proto učení znaků není tak moc náročné jako pro dospělého. Doporučuje se znaky doprovázet vždy mluvenou řečí a využívat co nejvíce dostupných prostředků k navázání fungující komunikace. (Roučková, 2006)

V dnešní době si postižení lidé mohou vybrat z velkého množství nabízených dorozumívacích prostředků nebo je různým způsobem kombinovat. Každé dítě se vše učí svým specifickým způsobem, každé potřebuje jiný čas a jiný přístup. Záleží tedy na rodině a dítěti, který systém komunikace upřednostní. Dnes jsou profilovány tyto systémy: systém orální komunikace, simultánní komunikace, totální komunikace, bilingvální komunikace. (Krahulcová, 2003)

2.2.1 Komunikační prostředky

Způsoby dorozumívání lidí se sluchovým postižením je popsán v zákoně o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob č. 384/2008 Sb, §6. Jsou zde uvedeny prostředky vycházející z jazyka českého: znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma. (Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online])

- **Znakovaná čeština** – „využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.“ (Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online]) Více popíši v kapitole číslo 2.3.
- **Prstová abeceda** – Při jejím používání nám slouží buď jedna, nebo obě ruce. Pokud budeme chtít používat pouze jednu ruku, což je rychlejší, použijeme metodu Rochesterskou. Tento způsob psaní je ale méně častý, je totiž spojen s odezíráním, což bývá složité. Prstovou abecedu dokáží zvládnout i děti, které znají abecedu psanou. Pro slyšící osoby je docela jednoduchá, ale není považována jako samostatná metoda komunikace. (Muknšnáblova, 2014)
- **Odezírání** – Neboli vizualizace mluvené řeči je forma komunikace odezíráním slov a řeči z pohybu mluvidel. Je náročná především na psychiku člověka, který musí soustředit veškerou svou pozornost na pohyby rtů, jazyka a lícních svalů mluvního partnera. Tento způsob není zcela přesný a je zde značná chybovost v rozlišování hlásek. Největší problémy činí hlásky k – g – h – p – b – m. Na úspěšném odezírání má vliv mnoho faktorů. Mohou to být např. schopnosti a dovednosti dané osoby, jako jsou dosažená úroveň vývoje řeči, slovní zásoba, pojmové myšlení, emoce, aktuální vnitřní stav osoby. (Muknšnáblova, 2014) Záleží také na mluvčím, zda uzpůsobuje svou řeč pro odezírání dobrou artikulací, hlasitostí, pauzami, vzdáleností atd. Dle Hrubého (1999, s. 74) „lze schopnost odezírání tréninkem pouze zlepšovat, nikoliv naučit.“ (Skákalová, 2011, s. 51)
- **Mluvená a psaná podoba českého jazyka** – Zvláště pro těžce postižené děti, které nikdy neslyšely je psaná čeština velice těžká. „Dle dotazníkového šetření na českých školách pro sluchově postižené je uváděno, že čím dítě lépe odezírá, tím srozumitelněji mluví.“ (Muknšnáblova, 2014, s. 55) Mluvená řeč je samozřejmě závislá na hloubce zdravotního problému a také na čase, kdy dítě ohluchlo. Člověk, který se neslyšící narodí, může napodobováním zvládnout mluvenou řeč, lépe ji však zvládají lidé, kteří ohluchly ve věku po 7.roce života. Ti používají tzv. vnitřní řeč, kterou si lze ve své fantazii představit. Psaná forma řeči je pro lidi s tímto postižením také velice náročná, protože člověk musí zvládnout na prvním místě řeč mluvenou s velkou slovní zásobou a tyto slova umět správně používat ve větách. (Muknšnáblova, 2014)

- **Lormova abeceda** – Oproti prstové abecedě, při které se vepisují tvary tiskacích písmen do dlaně, tak jak se píše na papír, je tato metoda jiná v tom, že každé písmeno má určitý tvar, odlišný od abecedy české. Tento tvar má své specifické tahy a body na ruce. Přejížděním po ruce určitým směrem na určitý bod, nebo stisknutím bodu, se utvoří písmeno. (Cardinaux, 1999)
- **Daktylografie** – Tato technika je využívána zejména mezi lidmi hluchoslepými. „*Jedná se o zapisování velkých tiskacích písmen ukazovákem pravé ruky do levé dlaně příjemce sdělované zprávy nebo obráceně. Shoda tvarů daktylografických znaků s tvary písmen je výhodná pro zapamatování a jednoduchost užití.*“ (Mukšnáblová, 2014, s. 54)
- **Brailovo písmo s využitím taktilní formy** – Jde o slepecké písmo Braillovy abecedy, které je složeno z šestibodu, jenž určité body označují určité písmeno. Tyto body se lidem s hluchoslepotou vtiskávají do dvou prstů jedné ruky. (Hlaváčová, 2012)
- **Tadoma** – Je forma komunikace, při níž se používá palec ruky, jenž je přiložen ke rtům a ostatní prsty dotýkající se tváře směrem ke krku. Hluchoslepý tak může dle pohybů čelisti a vibracemi na krku rozlišovat hlásky mluveného slova. (Cardinaux, 1999)

2.2.2 Alternativní a augmentativní komunikace (AAK)

AAK je tzv. náhradní a doplňující komunikace. Augmentativní komunikace je vlastně rozvedení mluvené řeči pomocnými znaky, pohyby, mimikou, gestikou, obrázky atd., které usnadňují pochopení komunikačního záměru. „*Systémy alternativní komunikace jsou ty dynamické komunikační systémy, které se používají jako náhrada mluvené řeči. V případě sluhově postižených jsou to ty, které se používají jako náhrada znakového jazyka.*“ (Krahulcová, 2003, s. 247)

Cílem je dosáhnout co nejvyšší míry socializace dítěte s handicapem prostřednictvím komunikace za podpory jakéhokoliv komunikačního systému. Díky dorozumění se s okolním světem a komunikace dochází k požadovanému začlenění do společnosti. Je důležité přistupovat individuálně ke každému člověku a nechat mu na výběr systém, který by dokázal nejlépe ovládat a který by jemu samému nejvíce vyhovoval. Na výběr je v dnešní době z mnoha možností, které se mohou různě kombinovat dle individuálních požadavků. (Krahulcová, 2003)

V této práci popíši alespoň ty nejpoužívanější metody AAK:

- **Piktogramy** – Piktogram je obrázek ve velikosti pexesa, na němž je znázorněn předmět, vlastnost, pocit, činnost nebo vztahy. Je využíván zejména pro osoby s mentální retardací a autismem. Tyto symboly jsou většinou upevněny na místa s využitím určité činnosti, nebo se zařazují do komunikační knihy klienta. Těm je díky piktogramům usnadněno pochopení posloupnosti činností a časová orientace. (Bendová, 2013)
- **Makaton** – Je systém, který vznikl původně pro osoby se sluchovým postižením a popřípadě přidruženým dalším postižením, nejčastěji však s mentálním. Jde o gesta, která vycházejí z pohybů znakového jazyka určitého státu, doprovázející mluvenou řeč. Důležitá je přitom také mimika obličeje, rytmus řeči, melodie, výška a tón hlasu. Obsahuje devět stupňů a vždy se začíná prvním. Gest není příliš mnoho a byly vytvořeny pro doprovod nejčastěji užívaným slovům. Jsou zjednodušená pro lepší zapamatovatelnost a motorický pohyb. (Šarounová, 2014)
- **Znak do řeči** – *„Jde o kompenzační, doplňující a mnohdy i dočasný prostředek komunikace mezi osobami s postižením řeč a jejich okolím. Používají se právě jen jednotlivé znaky ze znakového jazyka neslyčících, představující buď samostatná slova, nebo jednoduché fráze. Znaky jsou rozděleny do 15 okruhů.“* (Šarounová, 2014, s. 15)
- **Systém bliss** – Tento systém byl vyvinut Charlesem Blissem, který jej vytvořil jako mezinárodní dorozumivací prostředek. Dnes je využíván pro komunikaci s jedinci s motorickými poruchami, mentální retardací a jedinci s narušenou komunikační schopností. Nyní obsahuje 2300 symbolů. Symboly jsou zjednodušené pojmy, které se skládají z různě dlouhých čar, oválů a znaků, představující určitá slova. Tato slova vyjadřují buďto činnost nebo předmět a jsou vyobrazeny tak, aby byly snadno pochopitelné. (Janovcová, 2010)
- **Technické pomůcky** – Jedná se o pomůcky jako je software, hardware a tablety využívané lidmi s různými poruchami. Pracuje se s různými programy, které usnadňují rychlou komunikaci prostřednictvím například hlasového výstupu. (Šarounová, 2014)

2.2.3 Vzdělávací metody

Pedagogové, díky dlouhodobé péči o lidi se sluchovým postižením, vytvořily pro usnadnění dorozumívání se ve vzdělávacím systému, tyto tři přístupy:

- **Systém simultánní komunikace** – *„Systém simultánní komunikace je systém, kdy se používá většinového jazyka dané oblasti, státu, ovšem paralelně s ním i nejrůznější další*

doplňující komunikační formy. Jejich funkcí je zpřesňování výpovědi a jsou nejčastěji vizuálně-motorické. Simultánní komunikační systém reprezentuje pokus o vyrovnání orální a vizuálně-motorické jazykové komunikační produkce.“

(Krahulcová, 2003, s. 31)

Jde o systém, kde komunikace probíhá formou znakového jazyka, který doprovází mluvenou řeč nebo jinou komunikační formu. Jsou to tedy gesta znakového jazyka, která zpřesňují gramatické tvary slov a strukturu jazyka. Ukazuje se jako vhodná především pro děti s těžkým sluchovým postižením a u dětí se sluchovým postižením spolu s dalšími poruchami jako jsou poruchy učení a chování. (Krahulcová, 2003)

- **System totální komunikace** – Též zvaný systém globální komunikace. Cílem této formy je podávat informace dětem, všemi možnými způsoby, jako jsou vizuální, motorické, akustické, sensorické atd. Také všemi možnými styly přenosu jazyka jako je znakový jazyk, znakovaná čeština, prstová abeceda, a dalšími, také s doprovodem neverbálních projevů, jako je mimika, gestika, posturologie a jiné. Plus různé formy alternativní a augmentativní komunikace s různými prostředky. „*Globální komunikace je filozofií komunikace, není metodou komunikace a rovněž není vyučovací metodou*“ (Krahulcová, 2003, s. 34)
- **System bilingvální komunikace** – „*Bilingvální vzdělávací program je takové vzdělávání těžce sluchově postižených, kde se ve vyučování užívá k dorozumívání oboustranně plnohodnotné komunikace. Vyučovací obsah je předáván žákům nejlépe plně kvalifikovaný neslyšícím učitelem ve znakovém jazyce a poté slyšící učitel transformuje pochopené poznatky do psané podoby českého jazyka. Oba učitelé jsou trvale ve třídě, ale český jazyk a znakový jazyk se současně (simultánně) užívají co nejméně.*“ (Krahulcová, 2003, s. 43)

Je definován jako dorozumívání se dvěma jazyky. Jde o jazyk znakový, kterým se neslyšící učí dorozumívat od narození a zároveň se učí užívat jazyk národní (u nás tedy český). Cílem je jednodušší dorozumívání se mezi slyšící společností a neslyšící společností. Tyto jazyky se při reprodukci řeči nepoužívají zároveň, jsou ve škole vyučovány každý zvlášť, jako bychom se učili cizí jazyk. Neslyšící se učí mluvenou a psanou podobu jazyka až poté, co ovládnou svůj mateřský jazyk, což je v tomto případě český znakový jazyk. Tato metoda se ukazuje jako velice oblíbená a užitečná, především v oblasti rozvoje komunikace, socializace a rozvoji celé osobnosti. Vhodná je také pro užívání v domácnostech, ve kterých žijí neslyšící děti a slyšící rodiče. (Lane, 2013)

2.3 Způsoby komunikace a dorozumívání neslyšících v České televizi

Znakový jazyk

„Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.“ (Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online])

Tato komunikace probíhá na základě vizuálního vnímání a motorické koordinaci. Je jazykem, který vytvořili neslyšící a který se vyjadřuje různými symboly. Jednotlivými posunky nebo znaky provádějícími rukama se poukazuje na určitý předmět. Těmito znaky se znázorňují také různé vlastnosti a slovní druhy. Neslyšící, který nemá patřičné vzdělání ve znakovém jazyce, nedokáže vyjádřit abstraktní pojmy. (Krahulcová, 2003)

Tento jazyk nemá psanou podobu a jeho hodnoty a tradice jsou předávány především komunitou neslyšících. (Hrubý, 1998)

Pro slyšící populaci je obtížnější naučit se znakový jazyk, protože má vlastní gramatiku odlišnou od jazyka českého. Je to dáno tím, že děti, které se učí znakový jazyk poznávat, vyrůstají v tomto prostředí a využívají velkou část vizuální paměti. Většina dětí se sluchovým postižením se narodí slyšícím rodičům, proto je časté, že se znakový jazyk začínají učit až ve vzdělávacích zařízeních. (Vítková, 2004)

Znakovaná čeština

„Je uměle vytvořený jazykový systém, který podle zákona 155/1998 Sb. Využívá gramatiky češtiny, která je současně, doslovně při znakování artikulována. Jde o mluvenou řeč kódovanou do znaků. Jednotlivá vyslovená česká slova jsou znakována.“ (Mukšnáblová, 2014, s. 61)

Mluvené výrazy jsou překládány do znaků většinou doslovně. Při mluvení mohou být slova vyslovována nebo pouze předváděna orálně, ale musí být vždy zřetelně artikulována. Gesta a znaky jsou provozovány rukou, jejich postavením a pohybem. Ukazují se jednotlivé znaky, jež některé jsou převzaty ze znakového jazyka a ostatní vycházejí z jazyka českého. (Skákalová, 2011)

Česká televize v Brně jako jediná v České republice využívá k tlumočení pořadů znakového jazyka. Ostatní televize vysílají pořady s okénkem, kde je tlumočící osoba slyšící a používá znakovanou češtinu. Jak jsem již zmiňovala, pro neslyšící diváky je jednodušší a srozumitelnější znakový jazyk než znakovaná čeština. Při natáčení musí být tedy přítomen tlumočník ovládající jak český jazyk mluvený, tak znakovanou češtinu. Pořadem, který je tímto způsobem vysílán z Brna je například Čtení do ouška, Čtení z radosti a Pohádky pana Donutíla.

3 VÝVOJ POŘADŮ PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ

V této kapitole krátce nastíním vývoj pohádek v České televizi, ale především se zde budu zabývat skrytými titulky pro sluchově postižené, tlumočenými pořady pro neslyšící diváky a blíže pak tlumočenými pořady české televize pro neslyšící děti a podrobněji popíši pořad Hopsasa, o němž je praktická část mé bakalářské práce.

Od roku 1953 začalo pravidelné vysílání některých pořadů, ale pouze několikrát týdně. Do pravidelného čtvrtletního vysílání se dostal první pořad pro děti s názvem Rozmarýnek, na kterém spolupracoval mimo jiné i Ondřej Sekora. (Bouček, 2003)

Později od roku 1958 televize vysílala své pořady každodenně. Byly to především sportovní utkání, olympijské hry, divadelní představení a různé kvízové pořady nebo seriály. Od roku 1963 se k nim přidaly také pořady pro děti. V 60 a 70. letech se konaly výstavy nových televizních středisek, což zajistilo zvyšování počtu vysílaných pořadů, čímž dopomohlo také zřízení nové televizní stanice v roce 1970 ČT2. Od roku 1973 začalo být v provozu barevné vysílání. (Česká televize – Prehistorie, [online])

Protože jsem na této bakalářské práci spolupracovala s českou televizí v Brně, zaměřím se více na televizní studio Brno. *"Jako prvním přímým přenosem pro nejmenší diváky byl pořad Brněnský dětský kamatet Jitřenka, který se stal velmi populárním."* (Čermák, 2011, s. 18) Brněnské studio se podílelo na vytváření dalších pohádek pro děti, natáčely se pohádky, soutěžní pořady, jako jsou například Piškvorky, magazín Oáza, Návštěvy v ZOO, písničky, dokumenty a mnoho dalších. (Čermák, 2011)

3.1 Skryté titulky

Teletext a skryté titulky jsou technické pomůcky, které motivují jedince ke čtení a tím obohacují svou slovní zásobu. (Barešová, 1999)

„Kromě psacích telefonů a přenosu krátkých textových zpráv v mobilních telefonech jsou pro sluchově postižené jednou z nejsilnějších motivací ke čtení televizní pořady opatřené titulky. U nás se tradičně zahraniční filmy v televizi dabovaly. Když neslyšící žádali více titulků, narazili na tvrdé protesty nepostižené populace.“ (Barešová, 1999, s. 20)

Dnes však mohou diváci, kteří titulky vyžadují využít skrytých titulků nacházejících se na teletextu televize. Titulky jsou vlastně krátkým textem, který se nachází na obrazovce v dolní části. Mohou obsahovat maximálně dva řádky textu a 40 znaků na řádku včetně mezer. Text se

objevuje vždy, když začne osoba na obrazovce v určitém okamžiku mluvit a po krátké době zmizí, popřípadě se objeví další, když komunikace pokračuje. Mezi titulky se nechává krátká přestávka asi 0,12 sekundy, než se zobrazí další. K pořadům se skrytými titulky, na rozdíl od titulků pro překlad, se objevuje také text, který oznamuje, jaký jiný zvuk se na obrazovce odehrává, např. štěkot psa, atd. Titulky můžeme naleznout buď na teletextu na straně 888, nebo na DVB přijímači. Zde je může divák nastavit nebo skrýt. (Časování titulků [online])

Dle zákona § 32, odst. 2 : *Provozovatel celoplošného televizního vysílání s licenci (Nova a Prima, pozn. aut.) je povinen opatřit minimálně 15 % vysílaných pořadů ... titulky ... a provozovatel celoplošného televizního vysílání ze zákona (Česká televize, pozn. aut.) je povinen opatřit minimálně 70 % vysílaných pořadů ... titulky pro sluchově postižené, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. (Zákon 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [online])*

V dnešní době je mnoho pořadů otitulkováno, avšak zdaleka ne na všech televizních stanicích. V článku na internetové stránce digizone.cz byl zveřejněn roku 2007 graf s výsledky průměrného titulkování na českých televizních stanicích. Nejvíce jich tedy náleží české televizi a to asi 76% z celého vysílání. Na ostatních televizních stanicích je vysíláno pouze zhruba 15% pořadů se skrytými titulky, proto, aby splnily zákonem dané minimum. Většinou jsou odkoupeny od České televize. (Kálal, 2007 [online])

"Dne 1.7. 1992 ČT zahájila pomocí teletextu zkušební titulkování zpravodajských pořadů pro neslyšící diváky. " (Bednařík, 2003, s. 280) Od té doby jsme mohli na obrazovkách televizorů titulky spatřovat čím dál častěji na čím dál více pořadech. Od roku 2014 mohou diváci připojit k pořadům s vysokým rozlišením také skryté titulky. „Přestože Českou televizi čeká ještě spuštění DVB podtitulků s vysokým rozlišením na satelitním programu ČT HD, lze říci, že všechny HD kanály České televize v distribucích DVB-T a DVB-S2 jsou již schopny přenášet skryté titulky pro diváky se sluchovým postižením.“ (Plívová, 2014 [online])

Také technický ředitel České televize Ivo Ferkl pro časopis gong uvádí, že se „do budoucna uvažuje o zjednodušení titulků pro dětské diváky a rozšíření skrytých titulků ve vysokém rozlišení.“ (Gong, 2014, s. 5)

Mezi pořady, které jsou pravidelně titulkovány na ČT, patří například Události, Branky, body, vteřiny, Cestománie, AZ – kvíz, Černé ovce, Události v regionech, Sama doma, Objektív, Toulavá kamera, 168 hodin a mnoho dalších českých i zahraničních seriálů, dokumentů, filmů a zábavy. Z dětských pořadů jsou otitulkovány například Letohrátky, Večerníček, Zprávičky,

Šmoulové, Planeta YÓ, AZ – kvíz junior, Šikulové, Hurvínkův rok, soutěž pro děti Bludiště, Lovci draků, Hýbánky a další. (Česká televize – televizní program [online])

„Vysílání ČT zajišťují tři studia – hlavní televizní studio v Praze a dvě regionální studia v Brně a Ostravě, přičemž podíl vysílání regionálních studií musí být alespoň 20 % měsíčního vysílacího času. Kromě vysílacího času si také studia dělí i tvorbu skrytých titulků. V praxi to znamená, že pořady vyrobené ostravským televizním studiem, jsou jím zároveň také otitulkovány.“ (Maršalková, 2010, s. 13)

3.2 Tlumočené pořady na ČT

„V ČT existuje vysílání pořadů s přítomností znakových osob již od roku 1980. V této době byly tyto pořady upravovány dobrovolně, v červenci 1997 se však tato služba stala službou povinnou, a to v minimálním množství 25 % vysílaných pořadů.“ (Maršalková, 2010, s. 13)

Na internetové stránce www.tvprogram.idnes.cz lze vygenerovat, zda chceme označit pořady se skrytými titulky nebo pořady tlumočené do znakového jazyka. Oranžovou barvou se zvýrazní požadované zadání a z televizního programu můžeme přehledně vyhledat konkrétní pořady. Česká televize je v této době jediná televizní stanice, která vysílá pořady tlumočené. Na Čt 24 můžeme sledovat Zprávy každý všední den, Studio čt 24, které se věnuje také aktuálním událostem a Zprávy v 16. Dalšími pořady jsou Čtyřka sport a Téma pro hosty. Na Čt 1 je každodenně přes týden vysílán pořad Sama doma, jenž provází dvě moderátorky, které provádějí zajímavé rozhovory s odborníky z rozličných oblastí. Dalším tlumočeným pořadem je Sváteční slovo galeristy a kurátora Milana Webra, který v pěti minutách představí výtvarné umění. Na Čt 2 je pravidelně vysílán pořad Televizní klub neslyšících, který se věnuje novinkám ze světa nejen neslyšících. Zprávy v českém znakovém jazyce na ČT 2 jsou určeny hlavně pro sluchově postižené. A krátké pořady nabízející zvířata z útluků s názvy Chcete je? a Chcete mě?. Sváteční slovo evangelického faráře Pavla Rumla je pětiminutový dokument vysíláný každou neděli po dvanácté. Na Čt Art můžeme při pondělku ve večerních hodinách shlédnout pořad Jasná řeč Josefa Chuchny, což je diskuze o kulturních a uměleckých novinkách. (Česká televize – televizní program [online])

3.3 Tlumočené pořady pro děti na ČT

Mezi dětské pořady, které jsou tlumočené do znakového jazyka, patří **Malovaná čítanka**. Pořad je vysílán ve všední dny na čt Děčku v čase před jednou hodinou polední a ve 20:00 večer, aby si děti mohli pohádku vychutnat před odpočinkem. V pořadu předčítají různé pohádky Vladimír Polák, Anna Cónová, Tereza Vilišová, Josef Kaluža. Vše se odehrává v místnosti laděné do modré barvy a na veliké posteli se chystají odpočívat děti. (Česká televize – Česko-Slovenská filmová databáze [online])

Dalším podobným pořadem je **Pohádky krále Jiřího**. Vysílán je také ve stejném čase jako Malovaná čítanka, kterou v měsíci březnu pořad nahrazuje. Oproti ní však krále Jiřího znázorňuje „král“ Jiří Langmajer, který zde otevírá knihu s královskými pohádkami Jiřího Mahena. Děj provázejí milé ilustrace. (Česká televize – Pohádky krále Jiřího [online])

Televizní studio Brno vysílalo na čt Děčku **Čtení s radostí**. Uvádí jej skupina herců, kteří využívají pohádkové převleky, loutky a další divadelní předměty a pomůcky pro lepší vizualizaci. (Česká televize – Čtení s radostí [online])

Pohádky pana Donutila je dalším pořadem, kde herec předčítá dětem známé i neznámé pohádky z knihy. Na výběr jsou především příběhy Aloise Mikulky, Oldřicha Dudky a Ljuby Štíplové. (Orošová, 2016 [online])

Pohádky a malé hry jsou dalším pořadem, ve kterém čtou pohádky pro děti 3 ženy Bára Seidlová, Daniela Zbytovská a Nikola Zbytovská. Zde je také zajímavostí, kterou se pyšní Brněnské studio, že tlumočnickem je zde neslyšící herec, stejně jako u Pohádek pana Donutila.

Karlík a Lola je další pohádkou vysílanou českou televizí, která byla tlumočena do znakového jazyka. Je to britský animovaný seriál o sourozencích. Nyní ale není dostupný ani v iVysílání. (Česká televize – Karlík a Lola [online])

Nyní se budu více věnovat novému pořadu **Hopsasa**. V mé bakalářské práci je stěžejní. Hopsasa vysíláný na čt Děčku každý čtvrtek, nyní v době od 18:00 hodin je jedinečný v tom, že je jako jediný určen pro děti slyšící i neslyšící zároveň. Kombinuje se zde mluvená čeština se znakovým jazykem, přičemž není nutné pořad doplňovat titulky nebo tlumočnickem. Hlavní roli zde totiž ztvárňuje dívka Nela Wagnerová, která je neslyšící a zažívá různá dobrodružství ve školních prostorách se slyšícím chlapcem Jindrou Štamberou. Na pomoc před přísnou uklízečkou jim vždy z mobilního telefonu vyskočí panáček Hops (Robert Milič), který je mimo jiné také neslyšící. Pořad je tvořen cvičením doprovázeným povzbudivou básní a v každém díle Hops vyzívá děti ke složitým cvikům. Děti zde mezi sebou hovoří dvěma jazyky bez problémů

a Jindra se pokaždé naučí nové slovo ze znakového jazyka. Režisérem pořadu je Pavel Šimák, který spolupracuje se dvěma scénáristkami, které se účastnily všech natáčení, absolventky vysoké školy JAMU v Brně Radka Kulichová a Veronika Mikulková. (Tiché zprávy, 2016[online])

3.4 Legislativa

Do 3. května 1990 neslyšící ještě neměli legislativní zakotvení znakového jazyka. Již od tohoto dne byl požadavek ve školském zákoně č. 29/1984 Sb. doplněn o zajištění práva na vzdělání ve znakovém jazyce. (Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online])

Vznik samostatného zákona o znakové řeči se datuje až od roku 1998 a to zákonem č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů. V něm se dočteme, kdo je považován za neslyšícího a jaké mají práva v používání řeči při vzdělávání a výuce. V novele zákona o znakové řeči z roku 2008 se odklonil znakový jazyk od znakové češtiny, jež do té doby byly dle zákona považovány za totéž. Nyní jde o Zákon 384/2008 Sb. O komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. (Hrubý, 1998)

Ve školském zákoně 82/2016Sb., §16 o Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných odstavec 7 stále zůstává legislativní ošetření vzdělávání dětí neslyšících. Ve školských zařízeních je nutné zajistit tlumočnicka znakového jazyka, který musí mít dostačující úroveň tlumočnických dovedností a další podpůrná opatření.

O skrytých titulcích v televizním vysílání se pojednává v Zákoně č.231/2001 Sb. O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů v §17 písmene f) jež jsou významné pro rozhodování o žádostech o udělení licencí, se píše „v *televizním vysílání připravenost žadatele opatřit určité procento vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky pro sluchově postižené.*“

V červnu roku 2016 se konalo setkání Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, v němž se mimo jiné debatovalo o novele zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

„Cílem novely zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání je mimo jiné i upřesnit podmínky zpřístupňování televizních pořadů lidem se sluchovým nebo zrakovým postižením. K tomuto bodu byli přizváni zástupci Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel a Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých, kteří tuto novelu také podporují.

Výbor doporučil vládě ČR přijmout úpravu tohoto zákona tak, jak navrhuje Ministerstvo kultury.“ (Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, 2016 [online])

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Úvod do problematiky a vytyčení cíle

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda se pořad Hopsasa dětem předškolního věku líbí. Tento pořad jsem zvolila pro mou práci po návštěvě televizního studia Brna na sjednané schůzce s paní Maškovou. Ta na naše setkání pozvala producentku Zuzanu Šimečkovou, která je autorkou pořadu Hopsasa. Po náležitém rozhovoru jsme se ujednotily na názoru, že se má práce bude týkat tohoto pořadu. Den 8.8. a 9.8. jsem tedy strávila v Brně a pozorně sledovala natáčení celkem tří dílů.

Zjišťování hypotéz bude probíhat dvěma způsoby. Jedním z nich je pozorování, přičemž bych chtěla vidět, jestli děti pořad zaujme, jestli ho sledují, zda cvičí a zda se jim líbí. Druhým způsobem, který použiji na potvrzení hypotézy, bude strukturovaný rozhovor s dětmi ve skupině.

Hypotéza 1: Dětem se pořad líbí

Hypotéza 2: Děti cvičí

Hypotéza 3: Děti se naučí znak

Vše by mělo probíhat ve třech etapách a v pěti třídách mateřských škol.

4.2 Charakteristika výzkumného souboru

Na prvním místě bych uvedla děti ze třídy Myšek sídlících v Mateřské škole Bruntál, Pionýrská 9. Navštívila jsem je před Vánoci a pořad jim pustila, poté jsem vše zopakovala v lednu s dílem číslo 4. a číslo 6. Děti jsou ve věku 5-6 let. V průměru byl ve třech etapách mého výzkumu počet dětí přítomných v počtu 19,3.

Třída Kačenek sídlících také v Mateřské škole Bruntál, Pionýrská 9., kterou vede paní učitelka Zuzana je ve věku 4-5 let. Ty jsem navštívila 14. 2. a počet dětí byl 12, 28. 2. počet dětí byl 14 a 13. 3. počet dětí 13. V průměru tedy 13 dětí.

Předškolním dětem ze třídy Berušek Mateřské školy Bruntál, Pionýrská 9 odloučené pracoviště Školní 2 jsem díly pořadů přišla pustit 2. 3., 13. 3., 15. 3. Jejich průměrný počet činil 18 dětí. Na tomto odloučeném pracovišti působí celkem 3 třídy, z nichž jedna jsou Berušky, druhá je logopedická třída Včelky se sníženým počtem předškolních dětí s narušenou

komunikační schopností a třetí jsou Motýlci, kde dochází v průměru nízký počet dětí. Proto jsem třídy Motýlků a Včelek spojila na pořad dohromady. Vše proběhlo ve stejný den jako u Berušek a to s průměrným počtem dětí 22.

Třída Žirafky z Mateřské školy Smetanova 21, Bruntál. Tato třída je věkově smíšená, jsou to tedy děti od 2 do 7 let. Těmto dětem jsem pořady pustila během měsíce února. V průměru jej sledovalo 16,6 dětí. Zde se nejmenší děti zdržely hlasování, protože neporozuměly otázkám, proto jsem je z výzkumu vyřadila, jejich počet v průměru činil 5 dětí. Celkem tedy shlédlo pořad průměrně 84 dětí ve třech etapách.

4.3 Výzkumné metody

Využila jsem metody pozorování a dotazníkového šetření, tedy strukturovaný rozhovor s dětmi ve skupině, pro něž jsem si připravila 16 otázek. Protože jde o děti ve věku 4-7 let, musela jsem po návštěvě jedné třídy přehodnotit otázky. Zjistila jsem, že děti neumí odpovídat na některé otázky typu - pustily byste pořad kamarádovy? Položené otázky většinou znějí tak, aby se na ně děti přihlásily a měly znamenat ano nebo ne, proto - Kdo do by pustil pořad kamarádovy? Děti se tedy hlásily. Metodu pozorování jsem vybrala proto, že je v mateřské škole běžným způsobem pro získávání informací a také jsem chtěla posoudit, zda pořad děti opravdu zaujal.

4.4 Sběr dat a jeho organizace

Pro svůj výzkum jsem navštívila pět tříd mateřských škol, abych dětem pustila celkem 3 různé díly pořadů v různé dny. Můj výzkum měl 3 etapy. Nejdříve jsem se dětí zeptala na první 4 otázky a poté jim pustila díl Poškoláci (dále jen díl č. 2). Na druhé návštěvě jsem se po puštění dílu Oživlý krkavec (dále jen díl č. 4) ptala dětí na otázky 5 až 16. Na třetím setkání jsem dětem pustila díl Pátračka v šatně (dále jen díl č. 6), a poté měla rozhovor s paní učitelkou, která byla pokaždé přítomna. Celou proceduru jsem sledovala a zapisovala si počty dětí, které pořad sledují nebo které také cvičí.

V první etapě byl počet dětí 90, ve druhé etapě celkem 89 dětí a ve třetí etapě se sešlo celkem 88 dětí. Odečetla jsem průměrně pět dětí, které se zdržovaly hlasování pro nízký věk a nepochopení otázek.

Ve strukturovaném rozhovoru je sestaveno 16 otázek (viz. příloha č. 1), čímž se pokusím detailněji prozkoumat, zda se dětem pořad opravdu subjektivně líbí.

Chtěla bych tedy zjistit, zda děti předškolního věku pořad opravdu zaujme, zda cvičí, zda si zapamatují znak a popřípadě další zajímavé postoje k pořadu.

Hypotézy tedy znějí: 1. Dětem se pořad líbí

2. Děti cvičí

3. Děti se naučí znak

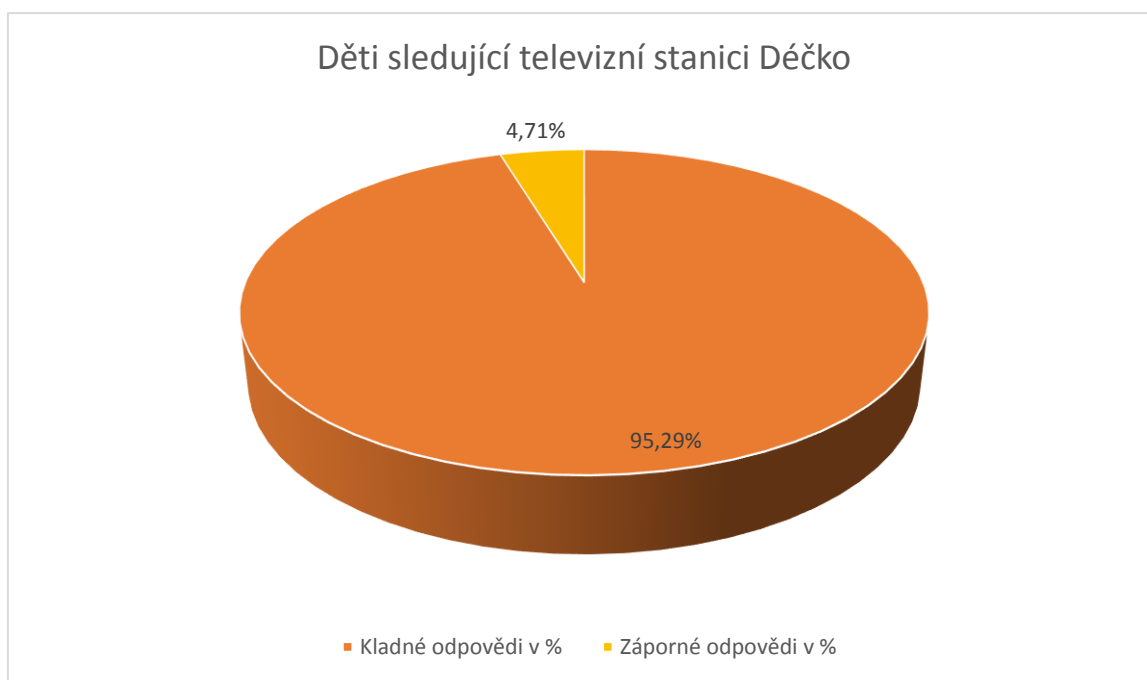
Pro přehlednost odpovědí na všechny otázky jsou zhotoveny tabulky a grafy, které usnadní rychlou orientaci k nimž jsou dodány popisy výsledků.

I. Etapa

Otázka číslo 1 : Kdo se dívá na Děčko?

Z této otázky jsem chtěla zjistit, zda děti vůbec znají televizní stanici Děčko, na němž je pořad jednou týdně vysílán.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	19	12	21	21	12	85	100%
Počet kladných odpovědí	19	9	20	21	12	81	95,29%

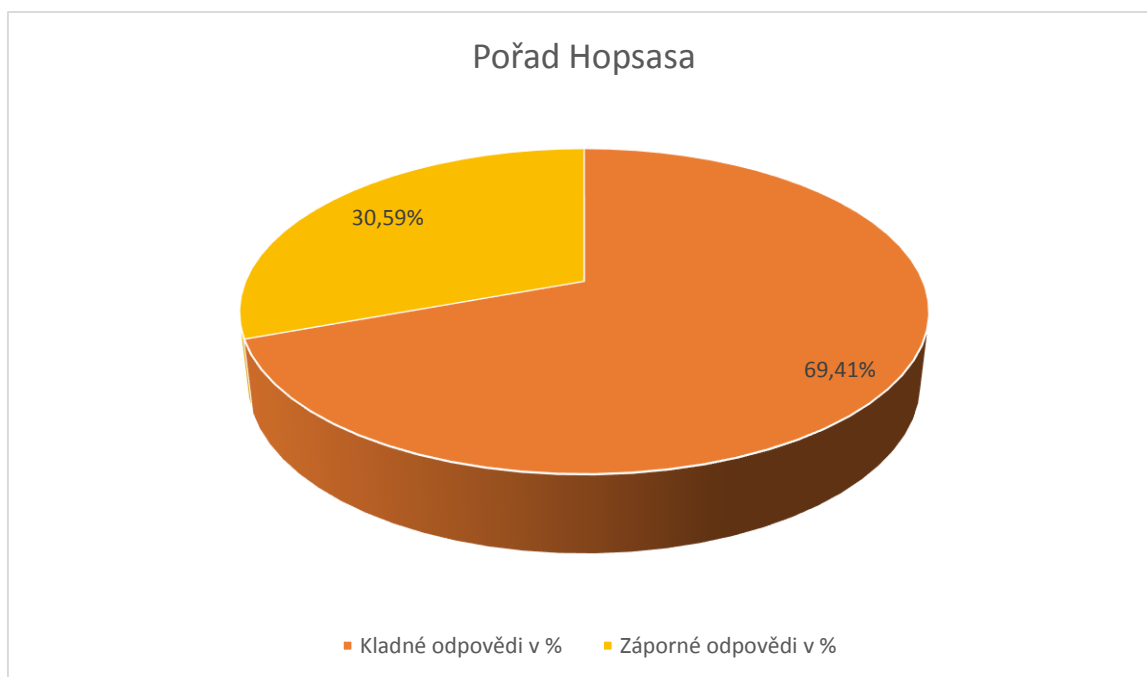

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že televizní stanici Děčko sleduje 81 dětí z 85, což je 95,29 %

Otázka číslo 2 : Kdo viděl Hopsasa?

Otázka č. 2 zjišťovala, zda někdo z dětí pořad viděl. První 4 otázky jsem dětem položila před tím, než vůbec pořad viděly, aby nedošlo k tomu, že po sledovaném díle budou odpovídat kladně, protože otázku nepochopí. Otázka byla tedy položena ve chvíli, kdy děti viděli na obrazovce začínající znělku pořadu, tak aby věděly, o který pořad jde, ale aby jej neviděly celý.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	19	12	21	21	12	85	100%
Počet kladných odpovědí	7	8	18	16	10	59	69,41%

Uvedená tabulka ukazuje, že ze třídy Myšek pořad dříve vidělo 7 dětí, ze třídy Kačenek 8 dětí, ze třídy Berušek 18 dětí, ze třídy Včelek a Motýlků 16 dětí a ze třídy Žirafek 10 dětí. Celkem tedy 59 dětí z 84 dětí tvrdí, že pořad viděly, což je 69,41%.

Otázka číslo 3 : Kdo se dívá na pořad pravidelně?

Na tuto otázku jsem se dětí zeptala, zda pořad viděli vícekrát, aby nedošlo k nepochopení slova pravidelně.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	19	12	21	21	12	85	100%
Počet kladných odpovědí	8	8	13	15	7	51	60,00%

Podle získaných údajů děti sledují pořad pravidelně v 60 ti procentech, což je nyní 50 dětí.

8 dětí ze třídy Myšek, 8 z Kačenek, 13 z Berušek, 15 ze Včelek a Motýlků a 7 dětí ze třídy Žirafek.

Otázka číslo 4: Proč se na to díváš?

Na tuto otázku se přihlásily jen některé děti. Uvedu tedy jejich odpovědi:

Protože se mi to líbí.

Protože se nudím.

Protože mě to baví.

Protože se tam cvičí.

Protože mám ráda cvičení.

Protože mě baví cvičit.

Některé odpovědi se také opakovaly. Vypsala jsem jen ty jedinečné. Tento strukturovaný rozhovor byl veden s velkou skupinou dětí, proto nebylo možné si zapisovat odpovědi každého dítěte zvlášť.

II. Etapa

Otázka číslo 5 : Komu se pořad líbí?

Jak jsem již výše zmiňovala, druhá etapa začala puštěním pořadu dětem a pokračovala otázkami č. 5 – 17. První otázka této etapy zněla – Komu se pořad líbí?

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí	18	13	18	22	10	81	96,42%

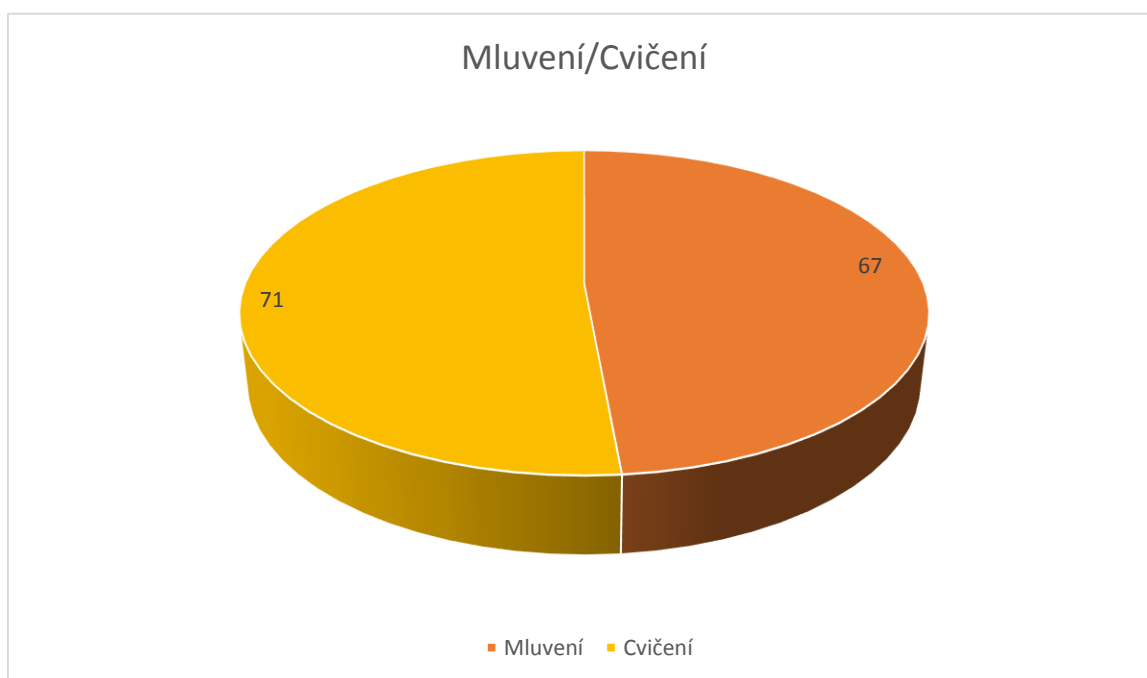

Všem dětem se pořad líbil, pouze tři děti se nepřihlásily. Dle mého názoru a pozorování bych ale řekla, že je zaujal, ale chtěly se pouze vymykat ostatním.

Otázka číslo 6 : Komu se více líbilo cvičení a komu mluvení?

Tuto otázku jsem nejdříve položila celou. Pro hlasování jsem se tázala respondentů nejdříve tak, aby zvedly ruku děti, kterým se líbilo více mluvení a poté děti, kterým se více líbilo cvičení. Zde se nepřihlásily některé děti vůbec a některé se přihlásily na obě dvě otázky. Proto tabulka a graf vypadá následovně.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí- Mluvení	19	13	6	21	8	67	79,76%
Počet kladných odpovědí- Cvičení	20	7	18	20	6	71	84,52%

Lze tedy vypořádat, že celkově se děti přihlásily častěji k odpovědi, že je více baví cvičení a to o 4 děti více.

Otázka číslo 7 : Všimli jste si, že tam znakovali?

Tato oblast otázek týkajících se znakování dopadla negativně. Z těchto tří otázek jsem tabulku ani graf nevytvářela z důvodu nulových odpovědí.

Otázka číslo 8 : Kdo ví, co je znakování?

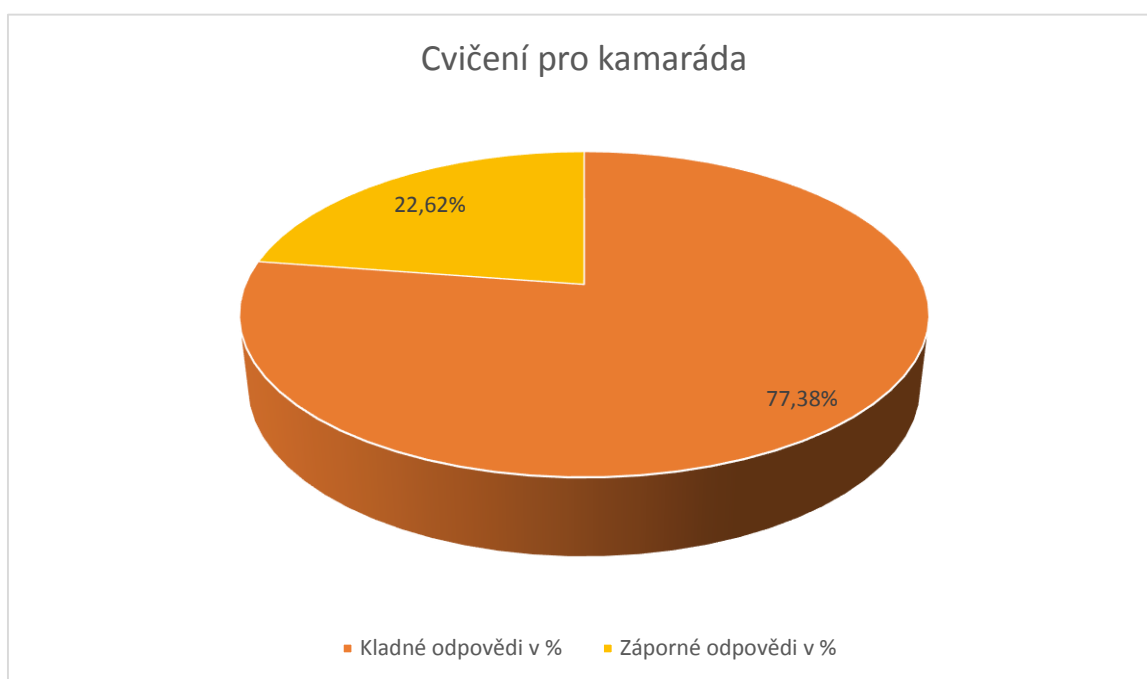
Zde je zajímavostí, že děti předškolního věku, které jsem navštívila, nemají vůbec ponětí o tom, co je znakování a vůbec, proč někdo mluví rukama. Na tuto dodatečnou otázku – Víte, proč někdo mluví rukama? Odpověděla pouze jedna dívka ve věku šesti let, která věděla, že je to z důvodu, že někdo nemůže mluvit pusou. Ohledně sluchového postižení nevědí také vůbec nic. Proto otázky nejsou vyplněny. Pojem znakování o kterém, nikdy neslyšely, jsem dětem vysvětlila a zeptala se na další otázku:

Otázka číslo 9 : Vzpomenete si na znak?

Nikdo z dětí si na znak nevzpomněl, ale někteří se snažily odpovědět i přesto. Proto mi občas někdo ukázal nějaký cvik, což si spletly s pojmem znakování. Hypotéza č. 3 se tedy nepotvrdila.

Otázka číslo 10 : Kdo by pustil cvičení doma kamarádovi?

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí	8	13	18	21	5	65	77,38%

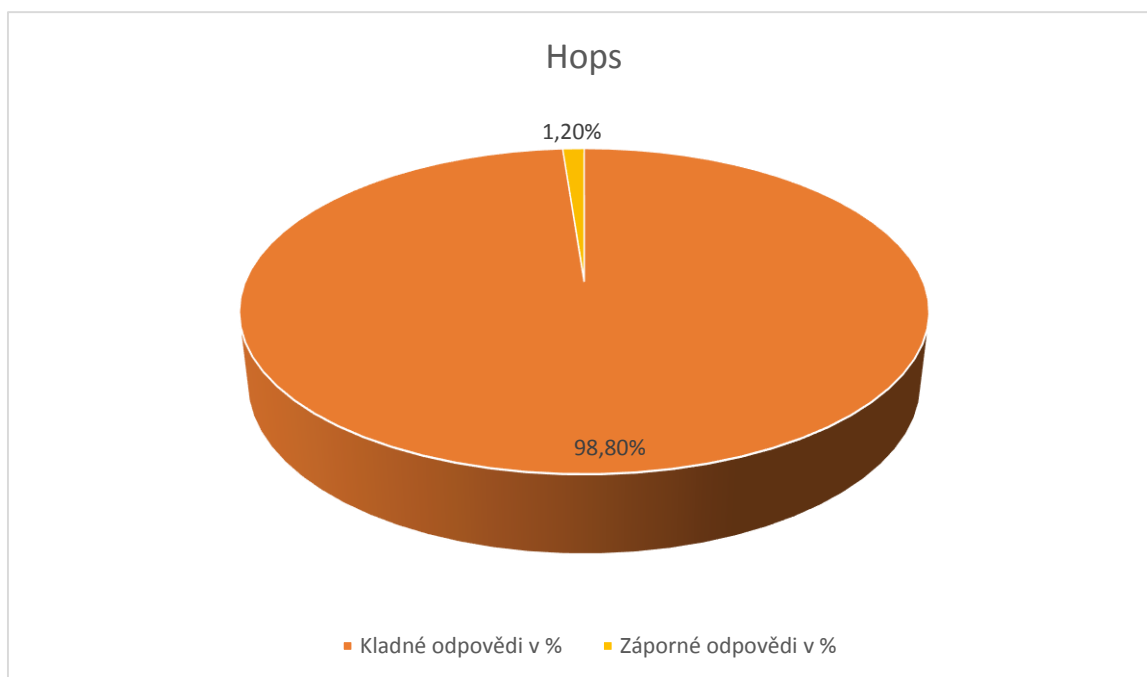

Tato otázka je spíše dodatečná. Některé děti si třeba nemohly vzpomenout, kterému kamarádovi by to pustily nebo nevěděly jak. Z výsledků lze vyčíst, že 8 dětí ze třídy Myšek by ji kamarádovi doma pustily, 13 dětí ze třídy Kačenek, 18 ze třídy Berušek, 21 ze třídy Včelek a Motýlků a 5 dětí ze třídy Žirafek. Celkem to činí 65 dětí, což se rovná 77,38%.

Otázka číslo 11 : Kdo by chtěl mít taky takového panáčka v mobilu?

Otázka č. 11 zjišťovala informace o tom, jak se respondentům líbí postavička Hops.

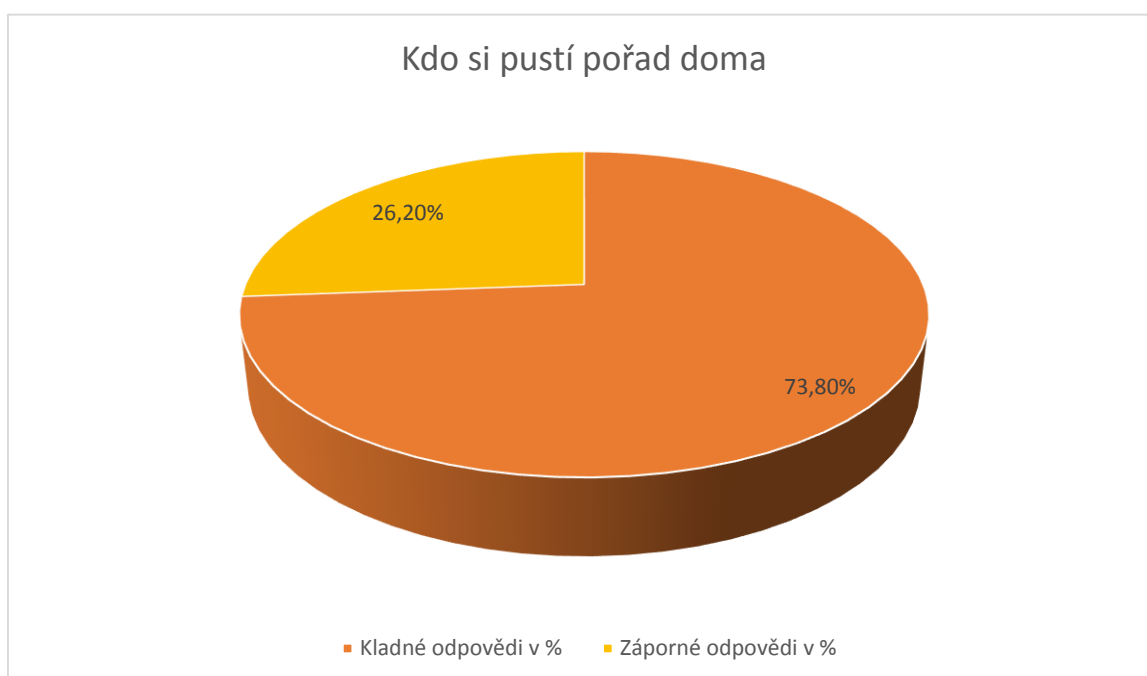
	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí	20	13	18	23	9	83	98,80%

Z grafu lze usuzovat, že se dětem líbí hlavní postava, podle níž je název odvozen a tím pádem celý pořad. Kladně odpověděly všechny děti až na jednoho. Proto je výsledek skoro 99%.

Otázka číslo 12 : Kdo si pořad pustí doma?

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí	8	11	17	20	6	62	73,80%

V této otázce mě zajímalo, zda se děti budou snažit pořad doma pustit. V grafu je znázorněno, že se o to pokusí 8 dětí z Myšek, 11 dětí z Kačenek, 17 dětí z Berušek, 20 dětí ze třídy Včelek a Motýlků a 6 dětí z Mateřské školy Smetanovy.

Otázka číslo 13 : Co se Vám na pořadu nelíbilo?

Tato otázka je položena opět celé skupině respondentů, proto jsem je upozornila nato, že kdo mi bude chtít odpovědět, tak se přihlásí. Dle mého názoru někdy děti chtějí prostě pouze mluvit. Proto jsou odpovědi dětí zajímavé:

Nelíbilo se mi, jak oživily ptáka.

Asi 3 děti z Mateřské školy Smetánka odpověděly, že na tyto pohádky moc nejsou.

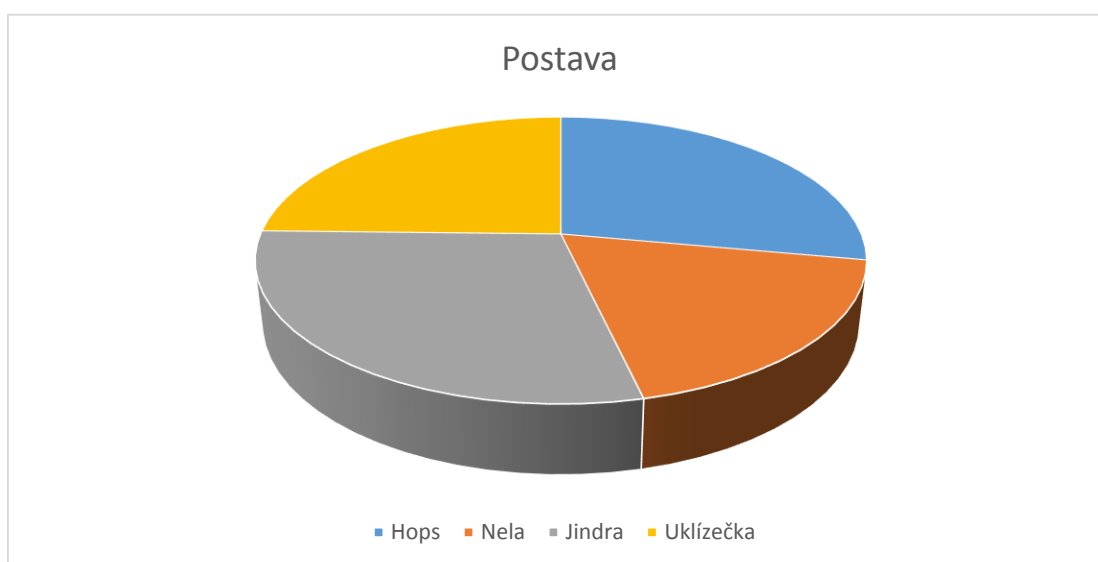
Nelíbilo se mi, jak mluví rukama.

Jeden chlapec ani nedokázal odpovědět, prostě se pouze přihlásil, že se mu něco nelíbilo. Většinou se hlásily právě ty děti, které dokonce i cvičili a jevily se spokojené při pozorování.

Otázka číslo 14 : Která postava se Vám líbí nejvíc?

Zajímalo mne, jak se dětem vůbec líbí postavy účinkující v pořadu. Proto jsem dětem opět zmínila celou otázku a poté se ptala na postavy uvedené v tomto pořadí a děti se k určité měly přihlásit.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem
Hops	17	13	18	20	9	77
Nela	1	11	17	18	4	51
Jindra	20	10	18	22	10	80
Uklížečka	13	8	17	23	7	68

Zde bych chtěla opět dodat, že se některé děti hlásily na více odpovědí a je možné, že se někdo nepřihlásil vůbec. Ale i přesto z výsledků a z grafu vyplívá, že se dětem celkově nejvíce líbí postava Jindry, což činí 80 dětí, na druhém místě se dětem líbí Hops, na třetím místě uklížečka a poslední skončila Nela s počtem přihlášených dětí 51.

Otázka číslo 15: Proč se Vám pořad líbí?

Odpovědi dětí zněly následovně:

Kvůli Hopsovi.

Protože cvičili.

Protože cvičíme doma.

Protože čarovali.

Líbilo se mi, jak všichni cvičili.

Všechno.

Jak oživli krkavce.

Je to nejlepší.

Jak psali.

Nutno dodat, že některé děti se s odpověďmi opakovaly a proto jsem vypsala pouze ty jedinečné. A samozřejmě opět nebyl čas na individuální rozhovory, proto odpovídaly pouze děti, které se přihlásily a odpovídat sami chtěly.

Otázka číslo 16 : Chtěli byste, abych přišla s pořadem Hopsasa i příště?

Touto otázkou jsem zjistila také libivost pořadu. Poukazuje na to, zda se respondentům pořad líbí, protože pokud by nechtěly, abych přišla příště, znamenalo by to, že nechtějí vidět pořad.

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%
Počet kladných odpovědí	20	13	18	23	10	84	100%

Odpovědi jsou jasné, proto jsem graf nevytvářela. Všechny děti vždy chtěly, abych přišla s pořadem příště.

III. Etapa

Hodnocení učitele:

Při druhé a třetí etapě jsem se učitelů tázala, zda nepostřehly u dětí nějaké reakce nebo žádosti o pořad. Odpověď učitelů byla pokaždé stejná a negativní. Dle mého názoru děti něco prožijí, a pokud to není opravdu silný zážitek, tak na běžné činnosti prostě zapomenou a neřeší je.

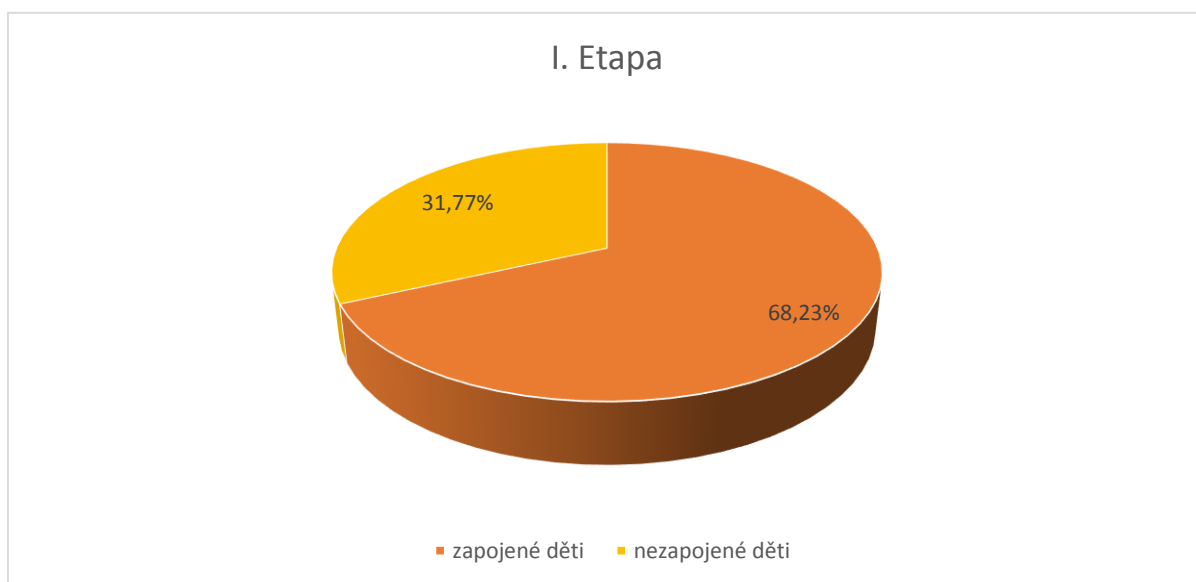
Pozorování:

Děti pořad sledují:

Při pozorování jsem zjistila, že děti pořad velice zaujal. Od prvního okamžiku vždy pozorně sledovaly a to i ty děti, které v dotazování odpovídaly, že se jim pořad nelíbil.

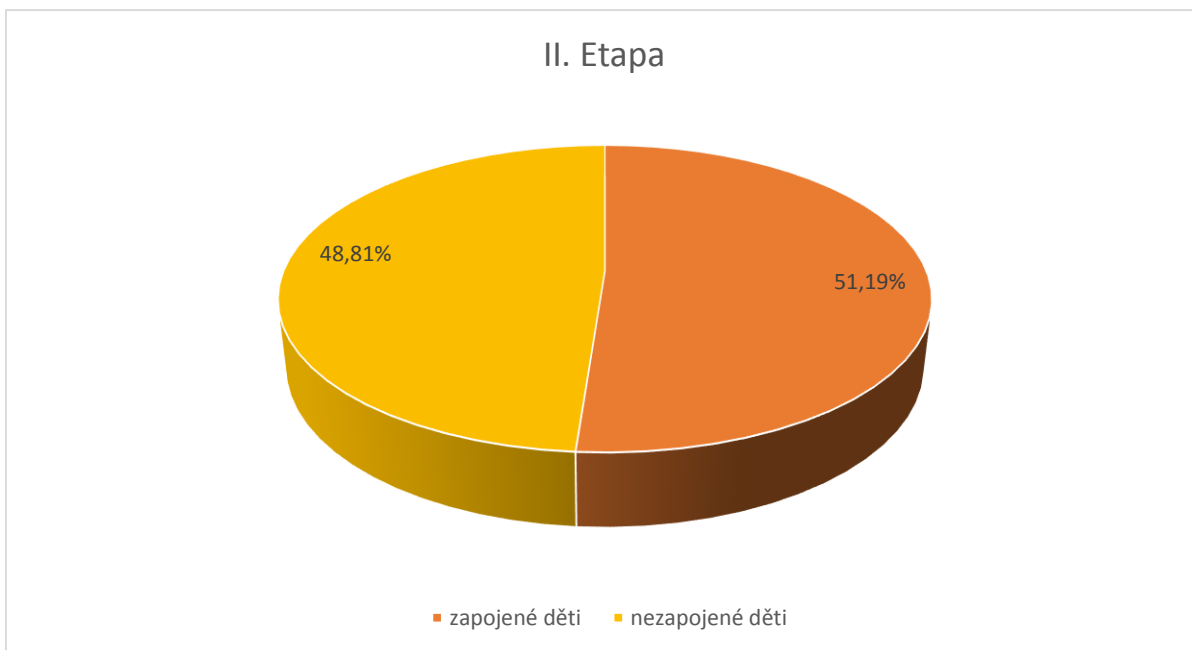
Děti i cvičí:

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	19	12	21	21	12	85	100%
Počet cvičících dětí. I. Etapa	14	6	18	14	6	58	68,23%

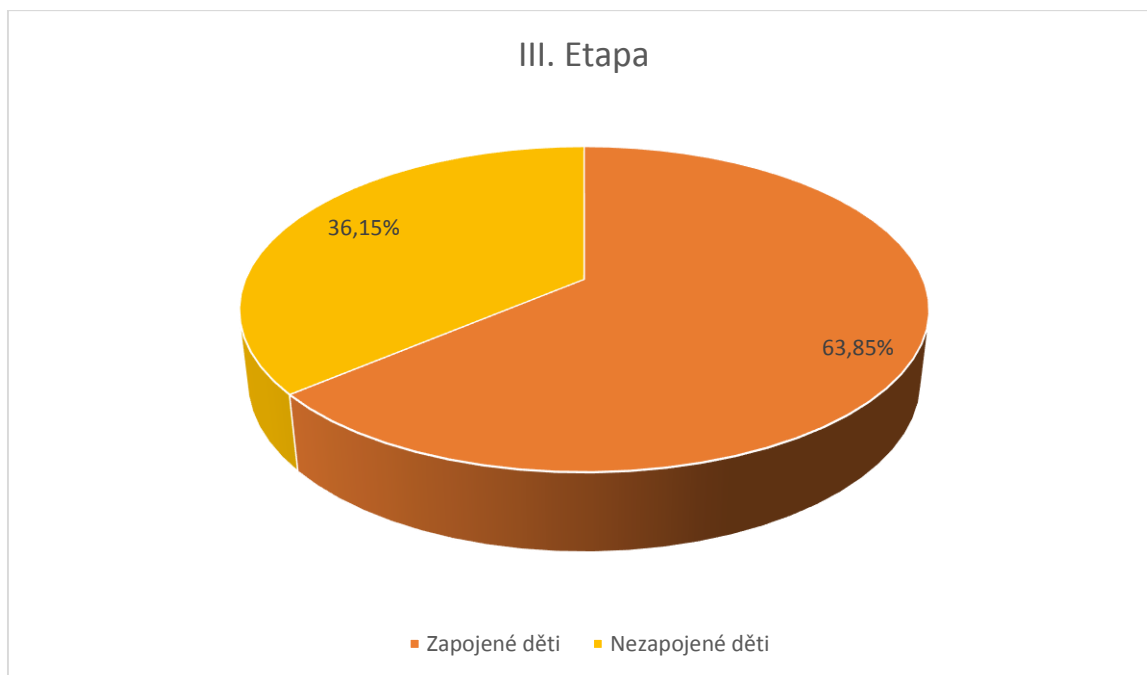

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	20	13	18	23	10	84	100%

Počet cvičících dětí II. Etapa	7	8	10	12	6	43	51,19%
--------------------------------	---	---	----	----	---	----	--------

	Myšky	Kačenky	Berušky	Včel.+Mot.	Žirafky	Celkem	Celkem %
Počet dětí celkem	19	14	15	22	13	83	100%
Počet cvičících dětí III. Etapa	10	10	13	12	8	53	63,85%

Celkem se průměrně zapojilo ze všech tříd a všech etapách 61% dětí do cvičení. Zajímavostí je, že děti někdy cvičily, i když Hops pouze znakoval. Myslely si, že je to určité cvičení. To se stalo zejména u dílu, ve kterém napodobovaly chobotnici, která se natahuje pro nějaké předměty.

Děti opakují znak:

Ne, pouze občas mávaly rukama podle Hopse o němž si myslely, že cvičí. Hypotéza č. 3 – Děti se naučí znak, se nepotvrdila ani z hlediska pozorování.

Nezajímá je to:

U žádného dítěte jsem nezpozorovala, že by ho pořad nezajímal. Vždy a všechny děti pozorovaly pořad od začátku až do konce, což se někdy nestává ani u pohádek. Proto si myslím, že pořad je velice zajímavý a vhodný pro děti předškolního věku.

4.5 Závěry šetření

Ze strukturovaného rozhovoru v závěru vyplývá, že se většině dětem pořad líbí. Využila jsem otázky, které se měly dobrat cíle mé práce a celkové sledování dětí při pozorování pořadu doplnit. Otázek jsem tedy použila celkem 16. Některé byly pouze motivační, jako například, kdo se dívá na Děčko. Jiné byly doplňující, které měly potvrdit platnost otázek důležitých. Z odpovědí dětí vyplynulo, že se jim cvičení líbí a že by pořad pustily kamarádky. Všichni by také chtěly panáčka z mobilu. Došla jsem k výsledkům, které vykazují, co se dětem na pořadu nelíbí, což jsem opět popsala u otázky číslo 13. Většina dětí také odpovídala pozitivně na další otázky, které se týkají líbivosti. Také jsem zjistila, že by všichni do jednoho chtěli vidět pořad znovu, čímž se potvrzuje hypotéza číslo 1.

Při pozorování jsem se přesvědčila, že se dětem pořad líbí, protože jej sledovaly do konce. I přesto, že některé děti jsou živější nebo nevydrží u některých činnostech moc dlouho, pořad Hopsasa dle mého očekávání vnímaly celý. Děti také zaujalo cvičení a i přesto, že se do něj nezapojily vždy všechny děti, pokusily se zapojit občasně alespoň rukama. Některé děti se zdály i nervózní z toho, že by měly cvičit. Z pozorování jsem tedy zjistila, že hypotéza číslo 2 je nadpoloviční a proto je naplněna. Znakování, jak už jsem popsala výše, si děti ani neuvědomují a nikoho nenapadlo se ani zeptat, co Nela s Hopsem dělají, připadalo jim vše přirozené. Znak se nenaučily, protože ani netuší, co to znamená, proto Hypotéza č. 3 nevyhovuje předpokladu.

ZÁVĚR

V teoretické části mé práce jsem popisovala sluchové postižení, čímž jsem si zdokonalila poznatky ohledně této problematiky. Abych došla k popisu pořadu, který je nyní v televizním vysílání jedinečným, osvětlila jsem pořady, které mohou receptivně přijímat děti se sluchovým postižením. Těmito pořady míním především pohádky, které jsou určeny dětem. Protože tyto děti nemají příležitost sledovat vše, co dnes televizní vysílání nabízí, dohledala jsem pořady, které jsou doprovázeny titulky, znakovou řečí nebo jsou znakovány přímo. Jak se lze dočíst ve třetí kapitole, mnoho pořadů zatím není pro tuto cílovou skupinu přizpůsobeno. Pro tuto práci proto bylo vhodné zmínit se o cvičení s Hopssem, které je jedinečné v tom, že je určen dětem jak slyšícím, tak neslyšícím, protože je v něm propojeno mluvené slovo se znakováním zároveň.

Pro vypracování praktické části jsem tedy navštívila pět tříd mateřských škol, abych si ověřila, zda se cvičení dětem líbí. Hlavním cílem mé práce tedy bylo odhalit, zda se dětem předškolního věku líbí pořad Hopsasa, zda u něj cvičí a zda se naučí znak. Při vyplňování strukturovaného dotazníku, jež je složen z šestnácti otázek se měly hypotézy potvrdit nebo vyvrátit. První hypotéza byla při odpovídání na dotazník potvrzena 96,42% dětmi. Formou pozorování bych hypotézu mohla potvrdit 100% sledovaností pořadu od začátku do konce. Dále jsem chtěla formou pozorování zjistit, jestli děti pořad motivuje ke cvičení. Celkové zhodnocení vychází pozitivně. Nadpoloviční většina dětí se cvičení zúčastnila. Chtěla jsem se také pokusit zjistit, zda tento pořad děti obohatí ohledně sluchového postižení a zda se naučí nějaký znak. Tato hypotéza není platná. Celkově jsem se setkala s pozitivním přístupem dětí ke znakovanému pořadu. Děti berou znakování jako přirozenou součást života, vnímají jej, ale neuvědomují si z jakého důvodu je používán.

POUŽITÉ ZDROJE

Knižní zdroje:

1. BAREŠOVÁ, Jana a Jaroslav HRUBÝ, 1999. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. 1. vyd. Praha: Septima. ISBN 80-7216-105-9.
2. BENDO VÁ, Petra a Veronika RŮŽIČKOVÁ. 2013. *Alternativní a augmentativní komunikace 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3705-7.
3. HOUDKOVÁ, Zuzana, 2005. *Sluchové postižení u dětí - komplexní péče*. 1. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-623-6.
4. JANOTOVÁ, Naděžda a Karla SVOBODOVÁ, 1998. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. 2., upr. vyd. Praha: Septima. ISBN 80-7216-050-8.
5. JANOVCOVÁ, Zora, 2010. *Alternativní a augmentativní komunikace: učební text*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 52 s. ISBN 9788021051867.
6. JUNGWIRTHOVÁ, Iva., 2015. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0944-7
7. KRAHULCOVÁ, Beáta, 2002. *Komunikace sluchově postižených*. Vyd. 2. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0329-2
8. KURKOVÁ, Petra, 2002. *Vzdělávání žáků se sluchovým postižením z hlediska vedení ke zdravému životnímu stylu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2582-5.
9. LANE, Harlan L. 2013. *Pod maskou benevolence: zneschopňování neslyšící komunity*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 284 s. Lingvistika (Karolinum). ISBN 978-80-246-2449-5
10. MUKNŠNÁBLOVÁ, Martina, 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. 1.vyd. Praha: Grada, 2014. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5034-7.
11. PIPEKOVÁ, Jarmila, 2006. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
12. POTMĚŠIL, Miloň, 2007. *Projektování v surdopedii*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1726-4.
13. POTMĚŠIL, Miloň, 2010. *Psychosociální aspekty sluchového postižení*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5184-3.

14. ROUČKOVÁ, Jarmila, 2006. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením: praktické návody a důležité informace*. 2.vyd. Praha: Portál. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-158-1.
15. SKÁKALOVÁ, Tereza, 2011. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd.1. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-098-6.
16. SKÁKALOVÁ, Tereza, 2014. *Dítě se sluchovým postižením*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-502-8.
17. VALENTA, Milan, 2014. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0602-6.
18. VOJTKO, Tibor, 2005. *Postižený člověk v dějinách: vybrané přednášky k dějinám speciálně pedagogické teorie a praxe*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 80-7041-007-8

Internetové zdroje:

1. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, c.2016., Aktuality Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, [Online]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz>>
2. REDLICH, K., c.2007., Co je znakový jazyk, znakovaná čeština..., CNES, [Online]. Dostupné z WWW: <<http://ruce.cz>>
3. ČT24, *Hluchoslepí mají vlastní abecedu, komunikují pomocí dotyků*, 2009 [Online]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz>>
4. MARŠALCOVÁ, Jindra, 2010, *Možnosti a míra využití televizního vysílání u osob se sluchovým postižením* [Online]. Dostupné z WWW: <<https://is.muni.cz>>
5. Československá televize do roku 1992 [online]. *Prehistorie* [cit. 1996- 2017]. Dostupné z WWW:
6. <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie/>>
7. *Časování titulků* [online]. Informační web o tvorbě titulků. Dostupné z WWW:
8. <<https://www.titulkovani.cz/o-titulkovani/index.php?t=casovani-titulku>>
9. KÁLAL, Jan, 2007 [online]. *Skryté titulky na prahu televizní digitální éry*, [cit. 2007-10-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.digizone.cz/clanky/skryte-titulky-na-prahu-digitalni-televizni-ery/>>
10. PLÍVOVÁ, Alžběta, 2014 [online]. *Česká televize vysílá titulky pro neslyšící ve vysokém rozlišení*, [cit. 2014-08-08]. Dostupné z WWW:

- <http://www.parabola.cz/clanky/5345/ceska-televize-vysila-titulky-pro-neslysici-ve-vysokem-rozliseni/>
11. ČESKÁ TELEVIZE, 2014, [online]. *Česko – Slovenská filmová databáze*, [cit. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.csfd.cz/film/386839-malovana-citanka/komentare/>
 12. VLÁDNÍ VÝBOR PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ OBČANY, 2016 [online]. *Vládní výbor pro zdravotně postižené občany podpořil novelu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání* [cit. 2016-06-14]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/aktuality/vladni-vybor-pro-zdravotne-postizene-obcany-podporil-novelu-zakona-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani-145438/>
 13. ČESKÁ TELEVIZE, 1996-2017, [online], *Pohádky krále Jiřího*, [cit. 1996-2017]. Dostupné z WWW: <http://decko.ceskatelevize.cz/pohadky-krale-jiriho>
 14. ČESKÁ TELEVIZE, 1996-2017, [online], *Čtení s radostí*, [cit. 1996-2017]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11335933893-cteni-s-radosti/315292320290005-jen-pockej-hlemyzdi>
 15. OROŠOVÁ, Hana, 2016 [online], *Miroslav Donutil čte pohádky pro nejmenší. Pro neslyšící děti je znakují studenti JAMU* [cit. 2007-10-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/press/tiskove-zpravy/?id=7858>
 16. ČESKÁ TELEVIZE, 1996-2017, [online], *Karlík a Lola*, [cit. 1996-2017]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10600454972-karlik-a-lola/214384601140026-karlik-a-lola-iii/>
 17. TICHÉ ZPRÁVY, 2016 [online], *Každý čtvrtek od 17:30 na děčku bude zábavný pořad pro neslyšící a slyšící děti s názvem hopsasa* [CIT. 2016-09-01]. DOSTUPNÉ Z WWW:
 18. <http://www.tichezpravy.cz/kazdy-ctvrtek-od-1730-na-decku-bude-zabavny-porad-pro-neslysici-a-slysici-deti-s-nazvem-hopsasa/>

Zákony:

1. *Novela zákona o znakové řeči. Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob* [online]. [cit. 2010-03-12]. Dostupné z WWW: <http://ruce.cz/clanky/499-novela-zakona-o-znakove-rci>

2. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. [cit. 2017-04-05 – 2017-08-31]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>>
3. *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231#cast3>>

Časopisy:

1. REDAKCE, *Česká televize rozšiřuje zprávy v českém znakovém jazyce*. Gong XXXVIII, č. 10-12, 2014. ISSN

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam otázek v dotazníku

Příloha č. 2: Obrázek Hopse kreslený šesti letou dívkou

Příloha č. 1

Dotazník:

1. Kdo se dívá na Děčko?
2. Kdo viděl Hopsasa?
3. Kdo se dívá pravidelně?
4. Proč se na to díváš?

5. Komu se pořad líbil?
6. Komu se více líbilo cvičení a komu mluvení?
7. Všimli jste si, že tam znakovali?
8. Kdo ví, co je znakování?
9. Vzpomenete si na znak?
10. Kdo by pustil cvičení doma kamarádovi?
11. Kdo by chtěl mít taky takového panáčka v mobilu?
12. Kdo si pořad pustí doma?
13. Co se Vám na pořadu nelíbilo?
14. Která postava se Vám líbí nejvíce?
15. Proč se Vám pořad líbil?
16. Chtěli byste, abych přišla s pořadem Hopsasa i příště?

Hodnocení učitelky

Příloha č. 2

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Válková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. BcA. Pavel Kučera, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Pořady české televize pro neslyšící diváky
Název v angličtině:	Interpreted programs on Czech television for deaf viewers
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce pojednává o pořadech české televize, které mohou sledovat děti s postižením sluchu. V teoretické části je popsán sluch a jeho vady. Práce zahrnuje důležité, ale stručné zasvěcení týkající se sluchového postižení. Další kapitoly pojednávají o komunikaci a dorozumívání se jedinců mezi sebou a komunikačních prostředcích využívaných v televizním vysílání pro tuto cílovou skupinu. Hlavní roli zde hraje pořad Hopsasa, jež je určen dětem slyšícím i neslyšícím. Cílem výzkumu je zjistit, zda se pořad dětem předškolního věku líbí.</p>
Klíčová slova:	Sluchové postižení, komunikace neslyšících, znaková řeč, skryté titulky, tlumočené pořady pro děti, Hopsasa
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor's thesis discusses about the Czech TV programs, that can watch children with hearing disability. Theoretical part describes hearing and its defects. This work comprise important and consiesly description of hearing disability. Other chapters follow up the communication and communicating individuals between themselves and comunication means used in television broadcast for this</p>

	target group. The main theme is program Hopsasa, which is designed for children with defect and without it. The aim of this research is find out if this program children in preschool age likes.
Klíčová slova v angličtině:	Hearing impairment, communication of the deaf, sign language, closed captioning, interpreted programs for children, Hopsasa
Přílohy vázané v práci:	2 přílohy
Rozsah práce:	55 stran
Jazyk práce:	český